

“เยาวชน” ผู้สร้าง การเปลี่ยนแปลง

โครงการขยะให้ความรู้

ลำน้ำว่า สถานที่ท่องเที่ยวด้านการผจญภัยที่มีชื่อเสียง
ของจังหวัดน่าน แต่ความสกปรกที่เกิดขึ้น คือ
ปัญหาใหญ่ โดยเฉพาะช่วงที่ไหลผ่านบ้านแม่สะนาน
อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน

กลุ่ม...เยาวชนบ้านแม่สะนานมองว่า หากปล่อยไว้
อาจเกิดผลกระทบ กับความนิยมของการท่องเที่ยว
และสุขลักษณะของชาวบ้าน จึงรวมตัวกันลุกขึ้นมา
จัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้น

กระบวนการทำงาน

- ประชุมทีมเพื่อกำหนดบทบาท
- ออกแบบการสำรวจขยะ
- ร่วมกันสำรวจขยะในชุมชน
- เก็บขยะเพื่อเป็นแบบอย่างให้คนในชุมชนรับรู้

ขยะเกิดจาก

- ทิ้งไม่เป็นที่
- ขาดการจัดการ
- ขาดการแยกขยะ
- ไม่รู้คุณค่าของขยะ

กลุ่มเยาวชน

ชาวบ้านเข้าใจและรู้วิธีจัดการขยะอย่างถูกวิธี

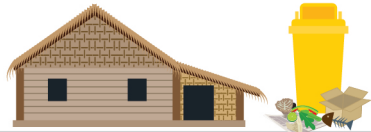
เกิดจิตสำนึกเรื่องการจัดการขยะและการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

กล้าแสดงออก

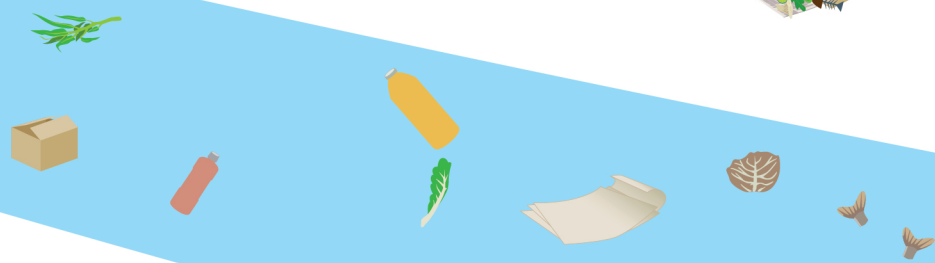
มีภาวะผู้นำ

คิดเป็นระบบ

รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น

บ้านแม่สะแนน

คงไม่อยากมาเที่ยว เราจึงทำเรื่องขยะก่อน เพื่อสร้าง “ความสะอาดในชุมชน” กลุ่มเยาวชนบ้านแม่สะนา นอำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน เลยถึงจุดเริ่มต้นของการทำโครงการขยะให้ควมรู้

กลุ่มเยาวชนบ้านแม่สะนา ประกอบด้วย แอ็ก- บัณฑิต บุญคำจอน แด้ม-ไรวดา อิทธิรักษ์ เจียว- กานต์ชนิต บุญอิน คริม-จตุพร ตาเขียว มี-สุจินดา บุญอิน และอุ้ม-อดิگانต์ คมกะเสียน ซึ่งทั้งหมด พูดเป็นเสียงเดียวกันว่า สะดุดตาพิเศษขยะที่เกลื่อน กลาดไปทั้งชุมชน จนพวกเขาารู้สึกว่า “ความสกปรก” คือปัญหาใหญ่ หากปล่อยไว้อาจกระทบกับคามนิยม ของนักท่องเที่ยว และสุขภาพลักษณะของชาวบ้านใน ชุมชน จึงตัดสินใจลุกขึ้นมาจัดการปัญหาดังกล่าว

ทว่าก่อนที่กลุ่มเยาวชนจะกระจำงว่า ขยะเป็นปัญหา ที่ต้องแก้ไขเร่งด่วน พวกเขาเคย “มองข้าม” ด้วยจินตนา ใครๆ ในหมู่บ้านต่างก็ทิ้งขยะจนทุกคนเห็นเป็นเรื่องปกติ กระทั่งพี่เลี้ยงโครงการเสริมศักยภาพเครือข่ายเยาวชน

จังหวัดน่านชวนทำ “แผนที่ชุมชน” ซึ่งเป็นเครื่องมือ ศึกษาปัญหาชุมชน เพื่อค้นหาว่าจริง ๆ แล้ว “ทุกซ์และ ทุน” ของชุมชนมีอะไรบ้าง โดยลงสำรวจพื้นที่ในชุมชน และทำแผนที่ในจุดสำคัญต่าง ๆ ซึ่งการลงพื้นที่ครั้งนั้น ทีมงานพบว่า มีขยะกระจายอยู่ตามจุดต่างๆ ในหมู่บ้าน ยิ่งบริเวณร้านค้ายิ่งพบของขนมและถุงพลาสติกเป็น จำนวนมาก ทั้งที่ภายในชุมชนมีที่รับซื้อขยะ แต่ก็มี คนในชุมชนบางส่วนเท่านั้น ที่แยกขยะขาย

เมื่อเห็นปัญหา ทีมงานนำเครื่องมือ “การบริหาร จัดการโครงการ” เพื่อมาลงลึกในรายละเอียดว่า ถ้าจะทำ เรื่องขยะต้องทำอะไร ทำไปเพื่ออะไร และพวกเขาควรมีความรู้อะไร ใครที่สามารถช่วยเหลือการดำเนินงาน ได้บ้าง แล้วหากไม่แก้ก็จะเกิดผลอย่างไร ซึ่งเครื่องมือนี้ ทำให้พวกเขาเห็นสถานการณ์ขยะในชุมชนชัดเจน ยิ่งขึ้น นั่นคือ การทิ้งขยะไม่เป็นที่ ขาดวิธีการกำจัด ขยะ ไม่มีการแยกขยะ และไม่รู้คุณค่าของขยะ

“รู้สึกว่ “ความสกปรก” คือปัญหาใหญ่ หากปล่อยไว้อาจกระทบกับ ความนิยมของนักท่องเที่ยว และสุงลักษณะของชาวบ้าน จึงตัดสินใจลุกขึ้นมาจัดการปัญหาดังกล่าว”

แต้ม บอกถึงเหตุผลที่เริ่มมองปัญหาขยะเป็นเรื่องใหญ่กว่าที่ผ่านมาว่า “ขยะเป็นต้นเหตุที่ทำให้ทุกอย่างเสีย เช่น ถ้าขยะลงไปในพื้นที่เราต้องดื่ม ต้องใช้ ก็จะมีสารพิษหรือเชื้อโรคเจือปน จนเกิดอันตราย เราจึงต้องเริ่มต้นหาวิธีการจัดการขยะก่อน ถ้าไม่ทำก็จะส่งผลให้เกิดปัญหาอื่นตามมา และการพัฒนาด้านอื่นคงไม่สำเร็จหากขยะเต็มหมู่บ้าน”

“หลอมหัวใจ” เพื่อส่วนรวม

หลังตกลงใจว่าจะทำเรื่องขยะ การทำงานมีอันต้องสะดุด สมาชิกในกลุ่ม 3 คนบอกว่า “*ไม่สมัครใจจะทำ เพราะมองว่าไม่ใช่โครงการของตัวเอง*”

แซ็ก บอกต่อว่า “*พอได้ยินน้องพูดแบบนี้ ผมก็บอกน้องไปว่า นี่ไม่ใช่โครงการของผมเหมือนกัน แต่เป็นโครงการของหมู่บ้าน ถ้าเราไม่ทำ แล้วใครจะทำ น้องออกไป ตอนนั้นรู้สึกท้อเหมือนกัน แต่อยากทำต่ออย่างน้อยจะได้สร้างประโยชน์ให้หมู่บ้านของเราสะอาด น่าอยู่ ชาวบ้านมีสุขภาพที่ดีขึ้น*”

เมื่อสมาชิกหายไป แต้มที่เรียนอยู่ในพื้นที่จึงอาสาหาสมาชิกเพิ่ม เนื่องจากแซ็กเรียนอยู่ในเมือง จึงไม่สะดวกในการติดต่อประสานงาน การหาสมาชิกใช้วิธีดึงเพื่อน ๆ ในโรงเรียนเข้าร่วมทีม เธอบอกถึงความมุ่งมั่นต่อการทำโครงการในตอนนั้นว่า *แม้เพื่อนจะไม่อยากทำ ก็ไม่เป็นไร แต่เธอจะทำ เพราะอยากช่วยหมู่บ้าน และจะตามหาคนที่อยากช่วยหมู่บ้านเช่นเดียวกันมาเข้าร่วมกลุ่มให้ได้ แล้วก็สำเร็จ เมื่ออู๋ม เจียว มี และครีม ตกลงใจเข้าร่วมโครงการ*

ครีมเล่าถึงตอนที่แต้มชวนมาปราบขยะว่า “*แต้มมาถามหนูว่าอยากทำโครงการเกี่ยวกับขยะให้หมู่บ้านไหม ก็ลองมา พอมมาแล้วก็สนุกดี ได้ถ่ายหนังเพื่อถ่ายทอดปัญหาขยะในหมู่บ้าน และได้ทำงานกับเพื่อน*”

ปฏิบัติการสืบค้นข้อมูลขยะในชุมชน

เมื่อสมาชิกลงตัว ทีมงานจึงระดมสมองคิดวิธีนำเสนอการทำโครงการต่อชุมชน โดยเลือก “*หนังสือสั้น*” เป็นเครื่องมือสื่อสารปัญหาขยะในชุมชน เพราะมีพื้นฐานการทำหนังสือสั้นจากการเรียนในโรงเรียน และเคยเข้าแข่งขันระดับประเทศมาแล้ว

แซ็ก เล่ารายละเอียดของหนังสือว่า “*เนื้อเรื่องจะนำเสนอข้อมูลในชุมชน โดยเราลงไปถ่ายบรรยากาศหมู่บ้านในแต่ละพื้นที่ และบริเวณที่มีขยะ พร้อมดูว่ามีขยะประเภทใดบ้าง จากนั้นสอบถามคนในชุมชนว่าจัดการขยะอย่างไร ความยาวประมาณ 7 นาที ใช้เวลาถ่ายทำประมาณ 3 วัน*”

เมื่อขั้นตอนการทำหนังสือสั้นผ่านไปด้วยดี ทีมงานจึงวางแผนร่วมกับ ครูเอก-เอกพันธ์ จันทร่ทอน ที่ปรึกษาโครงการว่า เพื่อแก้ปัญหาขยะในชุมชน พวกเขาควรเก็บข้อมูลเรื่องอะไรบ้าง พร้อมกับแบ่งบทบาทหน้าที่กันลงพื้นที่สำรวจครัวเรือน โดยใช้แบบสอบถามที่ทีมงานออกแบบไว้ ไปสอบถามตามบ้านและร้านค้าว่าขยะที่ทิ้งส่วนใหญ่เป็นขยะชนิดใด นำไปกำจัดที่ไหนอย่างไร และมีการคัดแยกขยะอย่างไร ทั้งนี้ทีมงานทุกคนยอมรับว่า กว่าจะได้แบบสอบถาม พวกเขาต้องแก้กันหลายรอบมาก ซึ่งทำให้พวกเขาารู้ตัวว่าไม่ถนัดการทำงานเอกสารเท่ากับการลงมือปฏิบัติการในพื้นที่

แฉีก ยิ้มอย่างเขินอายและยอมรับว่า สำหรับเขา การทำแบบสอบถามยากกว่าทำหนังสือ เพราะไม่เคยทำมาก่อน แต่ถ้าให้ทำอีกรอบก็น่าจะยากน้อยลง เพราะมีประสบการณ์มาแล้ว

สร้างความรู้ควบคู่ปลูกจิตสำนึก

หลังสำรวจสถานการณ์ขยะในชุมชน กลุ่มเยาวชนพบข้อมูลเพิ่มเติมว่า เดิมในชุมชนเคยมีบ่อทิ้งขยะ แต่องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ฝังกลบไปแล้ว ทำให้ในหมู่บ้านไม่มีพื้นที่ทิ้งขยะส่วนรวม ชาวบ้านจึงนำไปวางทิ้งตามที่ต่าง ๆ ซึ่งพอมีคนแรกเริ่มทิ้งในจุดหนึ่ง ก็จะมีคนต่อ ๆ มาทิ้งตาม โดยสถานที่ที่พบขยะถูกกองทิ้งไว้มากคือบริเวณป่า จนบริเวณนั้นกลายเป็นแหล่งสะสมความสกปรก ขยะที่พบมาก คือ ถุงพลาสติก ขวดน้ำพลาสติก เศษอาหาร แต่ขยะที่อันตรายที่สุดคือ บรรจุภัณฑ์ใส่สารเคมี และสารเคมีที่เหลือทิ้งจากการเกษตร ส่วนวิธีกำจัดขยะส่วนใหญ่ของชาวบ้าน นอกจากวางทิ้งแล้วก็ยังมีฝังและเผาด้วย และมี

ชาวบ้านบางส่วนเท่านั้นที่แยกขยะไปขายให้โรงรับซื้อขยะรีไซเคิลในหมู่บ้าน

จากข้อมูลทั้งหมดทำให้ทีมงานค้นพบว่า การแก้ปัญหาเรื่องขยะที่ได้ผลควร “สร้างความรู้” ควบคู่ไปกับ “การปลูกจิตสำนึก” แก่ชาวบ้าน นั่นคือ การคัดแยกขยะก่อนทิ้งและทิ้งอย่างเป็นที่เป็นทาง ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุและยั่งยืน โดยพวกเขาเลือกใช้วิธีการ **ทำให้เห็น และคุยให้รู้**

เจี๊ยว เล่าต่อว่า **“ทำให้เห็น”** คือ พวกเขาจะใช้เวลาหลังเลิกเรียนช่วยกันเก็บขยะในหมู่บ้านทุกสัปดาห์ในวันจันทร์ พุธ ศุกร์ โดยแบ่งเก็บ 3 พื้นที่ คือ วันจันทร์ เริ่มเก็บจากหน้าโรงเรียนไปถึงสะพานลำน้ำ วันพุธ เก็บจากสะพานลำน้ำไปถึงหน้าบ้านพี่แฉีก วันศุกร์เก็บต่อจากหน้าบ้านพี่แฉีกไปจนสุดแนวหมู่บ้าน และเก็บแยกเป็นประเภท ได้แก่ ขวดพลาสติก ถุงพลาสติก และขยะทั่วไป ขยะที่เก็บได้จะถูกนำมาคัดแยก อันไหนรีไซเคิลได้ก็นำไปขายโรงรับซื้อ ที่เหลือนำไปกำจัดทิ้ง เจี๊ยว อธิบายเหตุผลเพิ่มเติมของการลงมือเก็บขยะด้วยตัวเองว่า อยากทำให้ชาวบ้านที่ผ่านไปผ่านมาเห็น และรู้ว่า

“ทีมงานค้นพบว่า การแก้ปัญหาหยาบๆ ที่ได้ผล
ควร “สร้างความรู้” ควบคู่กับ “การปลูก
จิตสำนึก” แก่ชาวบ้าน นั่นคือการคิดแยกยะ
ก่อนทิ้ง และทิ้งอย่างเป็นที่เป็นทาง
ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุ และยังยื้อ
โดยพวกเขาใช้วิธีการ ทำให้เห็น และคุยให้รู้”

พวกเขากำลังทำเพื่อชุมชน เพื่อบ้านเกิด แม้ว่าตอนนี้
จะยังไม่ได้รับความสนใจจากชาวบ้านก็ไม่ใช่ไร
เธอจะเก็บต่อไปเรื่อย ๆ

สิ่งที่น่าสนใจของกลุ่มเยาวชนบ้านแม่สะนาน
คือ รูปแบบการทำงานในโครงการ ที่แต่ละคนมีความ
รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตัวเอง เนื่องจากแขก ผู้เป็น
พี่ใหญ่และหัวหน้ากลุ่ม เรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่
โรงเรียนนันทบุรีวิทยา ซึ่งอยู่นอกชุมชน ส่วนน้อง ๆ ใน
กลุ่มเรียนที่โรงเรียนบ้านแม่สะนานทั้งหมด แขกจึงมีเวลา
ช่วยทำโครงการเฉพาะช่วงวันเสาร์-อาทิตย์

“ผมมาที่บ้านเฉพาะวันเสาร์-อาทิตย์เพื่อช่วยน้องคิด
วางแผน และประชุมร่วมกัน โดยจะนัดประชุมที่หอประชุม
หมู่บ้าน หรือบ้านของสมาชิกในกลุ่มบ้าง ถ้าไม่ได้เจอก็ใช้
วิธีคุยโทรศัพท์ ผมเป็นตัวหลักมีหน้าที่มอบหมายงานให้
น้อง ๆ แล้วน้องจะไปช่วยกันทำในช่วงเวลาจันทร์-ศุกร์
นอกจากพวกเราแล้วก็มีเด็กในหมู่บ้านที่ไม่ใช่แกนนำหลัก
เข้ามาร่วมด้วย ประมาณ 2-3 คน”

แขก เล่าต่อว่า แผนการทำงานต่อจากนี้คือ ไปพูด
คุยให้ชาวบ้านมีจิตสำนึกในการทิ้งและคัดแยกขยะอย่าง
ถูกวิธี พวกเขาวางแผนว่า จะนำข้อมูลสถานการณ์ขยะที่
ได้จากการลงพื้นที่ มานำเสนอในเวทีประชุมของหมู่บ้าน
รวมทั้งระดมความคิดเรื่องแนวทางกำจัดขยะร่วมกันใน
ชุมชนอย่างถูกวิธี ซึ่งคิดว่าน่าจะเป็นขั้นตอนที่ยากที่สุด
ของการทำโครงการนี้ เพราะความเป็นเด็ก อาจทำให้
ผู้ใหญ่ไม่เชื่อถือ แต่ก็จะพยายามทำออกมาให้ดีที่สุด

“คิดว่าต้องไปคุยกับผู้นำชุมชนก่อนว่า พวกเขา
อยากให้ความรู้เรื่องขยะแก่คนในชุมชน ถ้าคนในชุมชน
รู้จักโทษภัยของการทิ้งขยะไม่เป็นที่ เป็นทาง และการ
ไม่แยกขยะ ผมว่าน่าจะช่วยลดขยะได้ดียิ่งขึ้นมากกว่า

“ถ้าเราแค่อยากให้ชุมชนสะอาด เราไม่ต้องให้ความรู้ก็ได้ เมื่อได้งบประมาณก็ช่วย ๆ กันลงพื้นที่เก็บขยะ แป๊บเดียวมันก็สะอาด แต่มันไม่ยั่งยืน หากคนในชุมชนรู้จักจัดการน่าจะลดขยะได้ยั่งยืนกว่า”

เพราะถ้าเราแค่อยากให้ชุมชนสะอาด เราไม่ต้องให้ความรู้ก็ได้ เมื่อได้งบประมาณก็ช่วย ๆ กันลงพื้นที่เก็บขยะ แป๊บเดียวมันก็สะอาด แต่มันไม่ยั่งยืน หากคนในชุมชนรู้จักจัดการน่าจะลดขยะได้ยั่งยืนกว่า”

สำนึกจากการลงมือทำ

“ตอนแรกไม่อยากทำ อยากอยู่เฉย ๆ อยากไปเที่ยวกับเพื่อนในเมืองมากกว่า แต่พอมาทำแล้ว ก็ไม่ได้หนักเท่าไร เพราะทำในชุมชนตัวเอง และใช้เวลาว่างทำ” แฉ็กบอกเล่าถึงจุดเริ่มต้นที่ไม่ได้ตั้งใจจะทำโครงการ แต่เพราะเกรงใจครูเอก จึงคิดว่าลองเข้ามาทำดูก่อน ถ้าไม่ไหวก็ไม่ทำ แต่เมื่อลงมือทำแล้วเขากลับพบว่า การทำโครงการดูไม่น่าสนุกเท่าการเที่ยวเล่น แต่กลับ “สร้างพลังใจ” บางอย่างแก่เขา

“รู้สึกได้ว่า ตัวเองเก่งขึ้น โดยเฉพาะความกล้าแสดงออก และความเป็นผู้นำ เพราะต้องรับบทเป็นทั้งรุ่นพี่และหัวหน้ากลุ่ม จึงต้องมอบหมายงานให้น้องทำ และช่วยดูแลน้องเวลาทำงาน ไม่เช่นนั้นน้องอาจไปไม่ถูก” สิ่งนี้เองที่ช่วยให้เขากลายเป็นคนกล้าพูด กล้าคุยกับทีมงานและเพื่อน ๆ เครือข่ายเยาวชนชนจังหวัดน่าน

ส่วนแฉ็กที่ร่วมทุกขั้วร่วมสุขกับทีมมาตั้งแต่ต้น กลับมองเห็นตรงข้าม แฉ็กมองว่า การเที่ยวเล่นไม่ก่อประโยชน์อะไรกับตัวเอง แต่การได้ทำโครงการนี้ให้ประโยชน์ทั้งกับตัวเองและชุมชนที่เธออาศัยอยู่ ที่สำคัญคือ ทำให้คนนอกหมู่บ้านรู้ว่า ถึงพวกเขาจะอยู่ห่างไกล บนเขาบนดอย ก็สามารถพัฒนาหมู่บ้านให้ดีทัดเทียมคนพื้นราบได้

“อยากให้หมู่บ้านของเรามีการพัฒนาและเครื่องครัด เรื่องการจัดการขยะ และอยากให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้านของเราคือ ล่องแก่งน้ำว่ากับน้ำตกแม่สะแนน ช่วยกันรักษาความสะอาด มีการจัดการขยะที่นักท่องเที่ยวนำมาเข้ามาด้วย เราลงมือทำแล้วก็อยากทำให้สำเร็จครบทุกด้าน หมู่บ้านจะได้สะอาดยิ่งขึ้น”

เจียวเสริมต่อว่า การทำโครงการ บางครั้งก็สร้างความสนุก บางครั้งก็สร้างความเครียดให้เธอ เพราะมีบางครั้งที่ทำไม่ได้และไม่เข้าใจงาน แต่เธอก็หาวิธีจัดการโดยจะถามทวนกับแฉ็กตลอดว่า ต้องทำอย่างไร ถ้าแฉ็กตอบไม่ได้ก็จะไปถามพี่เลี้ยง เพื่อหาคำตอบให้ตัวเอง ส่วนบทเรียนสำคัญที่เธอได้รับคือ การคิดก่อนทำ ถ้าทำไม่ดีก็ตั้งอกกลับมาแก้ไขให้ดีขึ้นกว่าเดิม ซึ่งเห็นบทเรียนมาจากตอนทำแบบสำรวจข้อมูล ที่ทำอยู่หลายรอบมาก แก่แล้วแก่อีก จนพี่เลี้ยงโครงการลงมาให้คำปรึกษา จึงสำเร็จในที่สุด

ขณะที่แฉ็ก เสริมว่า เดิมเธอเป็นคนไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าพูด แต่ประสบการณ์ที่ได้จากการทำงานและการเข้าร่วมอบรมกับโครงการเสริมศักยภาพเครือข่ายเยาวชนจังหวัดน่านหลาย ๆ ครั้ง ได้สร้างมุมมองใหม่ ทำให้เธอปรับตัว รู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น และเมื่อเห็นเพื่อนจากต่างกลุ่มกล้าพูด เธอจึงย้อนกลับมาถามตัวเองว่า ทำไมจึงพูดไม่ได้ จนเกิดแรงบันดาลใจอยากดึงตัวเองขึ้นมาจากความไม่กล้าแสดงออก

นอกจากเห็นความเปลี่ยนแปลงของตัวเองแล้ว เธอยังเห็นความเปลี่ยนแปลงของทีมงานที่จากเดิมไม่ค่อยร่วมมือกันทำงานเป็นทีม ก็มีความร่วมมือกันมากขึ้น

“โครงการนี้ช่วยดึงมือของแต่ละคนมายึดเกาะ และสร้างสายใยความผูกพันในการทำงานให้มากขึ้น ทุกคนช่วยกันแสดงความคิดเห็นต่อการทำงาน บางครั้ง ที่คิดไม่ออก แทนที่จะโกรธเคืองขุ่นใจ กลายเป็นว่า ยิ่งช่วยกันคิด เพราะเข้าใจแล้วว่า ความสามัคคีจะทำให้ สิ่งที่ไม่เคยสำเร็จ สำเร็จขึ้นมาได้ หรือหากไม่สำเร็จ จริงๆ อย่างน้อยพวกเขาได้พยายามช่วยกันจนถึงที่สุด แล้ว”

การเดินทางสู่เป้าหมายของโครงการที่ต้องการ เห็นขยะลดลง ชาวบ้านมีความรู้เรื่องการจัดการขยะ ที่สำคัญเกิด “จิตสำนึก” ในการทิ้งขยะ จำเป็นต้องใช้ เวลา บวกกับความพยายามของทีมงานอีกระยะหนึ่ง แต่สิ่งที่เกิดขึ้นแล้วคือ ความสุขจากการได้ลงมือทำ เพื่อช่วยแก้ปัญหาให้ชุมชนที่พวกเขาอาศัยอยู่ แม้จะ พบอุปสรรคต่างๆ นานา แต่พวกเขาก็ก้าวข้ามมาได้ ด้วย “หัวใจรักในถิ่นเกิด”

คือผู้อยู่เบื้องหลังการเปลี่ยนแปลง

ครูเอก-เอกพันธ์ จันทรท่อน คุณครูพลະศึกษา โรงเรียนบ้านแม่สะน่าน ในฐานะที่ปรึกษาโครงการ ยืนยันความเปลี่ยนแปลงของเด็ก ๆ ว่า โครงการนี้ช่วยให้ เด็กมี “จิตสำนึก” มากขึ้น เราารู้สึกได้เลยว่า เขาอยากทำ อยากช่วยครู คนที่ไม่ใช่แกนนำก็สนใจเข้ามาช่วยด้วย มุมมองความคิดก็เปลี่ยนแปลง และมีความกล้ามากขึ้น โดยเฉพาะเขาก็จะมีภาวะผู้นำมากขึ้น “เมื่อก่อนผมไม่เคย เขาก็ไม่เคย ผมจึงค่อย ๆ บอกเขาว่าอย่ายึดความคิดครู

ลองคิดมาก่อนแล้วมาคุยกัน ให้เอาความคิดตัวเอง เป็นหลัก ถ้าเราคิดเองก็ทำได้เอง”

การปล่อยให้เด็กลองคิดของครูเอก เป็นปัจจัยหนึ่ง ที่ส่งเสริมเด็กให้มีความเป็นผู้นำ และกล้าออกไปทำสิ่ง ต่าง ๆ โดยไม่ต้องกังวลว่าจะทำไม่ได้ เพราะนี่เป็นเพียง แบบจำลองชีวิตเท่านั้น ซึ่งครูเอกกำกับว่า ภายใต้อาการ ปล่อยให้เด็กไปทำ ก็ต้องมีข้อมูล และมีการพูดคุย เพื่อดู ความถูกต้องด้วยเช่นกัน

“ผมว่าถ้าผู้ใหญ่คิดให้ เขาก็จะเดินตาม แต่ถ้าให้ เด็กคิดเอง ลงมือทำเอง เขาจะก้าวเดินได้อย่างเข้มแข็ง ถ้าเราจูงมือเขาตลอด เขาคงทำอะไรไม่เป็น เด็กจะทำ ไม่ได้ หรือทำได้ไม่ดีก็ไม่เป็นไร แต่ต้องปล่อยให้เขา ได้ทำ เมื่อก่อนผมเคยจูงเขาแล้วพบว่า ไม่มีประโยชน์ จึงต้องปรับเปลี่ยนตัวเอง มีหน้าที่แค่หาข้อมูล หาสื่อ เกี่ยวกับขยะ แล้วนำมาคุยให้เด็ก ๆ ลองต่อยอดดู”

“ผมว่าถ้าผู้ใหญ่คิดให้ เขาก็จะเดินตาม แต่ถ้าให้เด็กคิดเอง ลงมือทำเอง เขาจะก้าวเดินได้อย่างเข้มแข็ง ถ้าเราจูงมือเขาตลอด เขาคงทำอะไรไม่เป็น เด็กจะทำไม่ได้ หรือทำได้ไม่ดีก็ไม่เป็นไร แต่ต้องปล่อยให้ เขาได้ทำ เมื่อก่อนผมเคยจูงเขาแล้วพบว่าไม่มีประโยชน์ จึงต้องปรับเปลี่ยนตัวเอง มีหน้าที่แค่หาข้อมูล แล้วนำมาคุยให้เด็ก ๆ ลองต่อยอดดู”

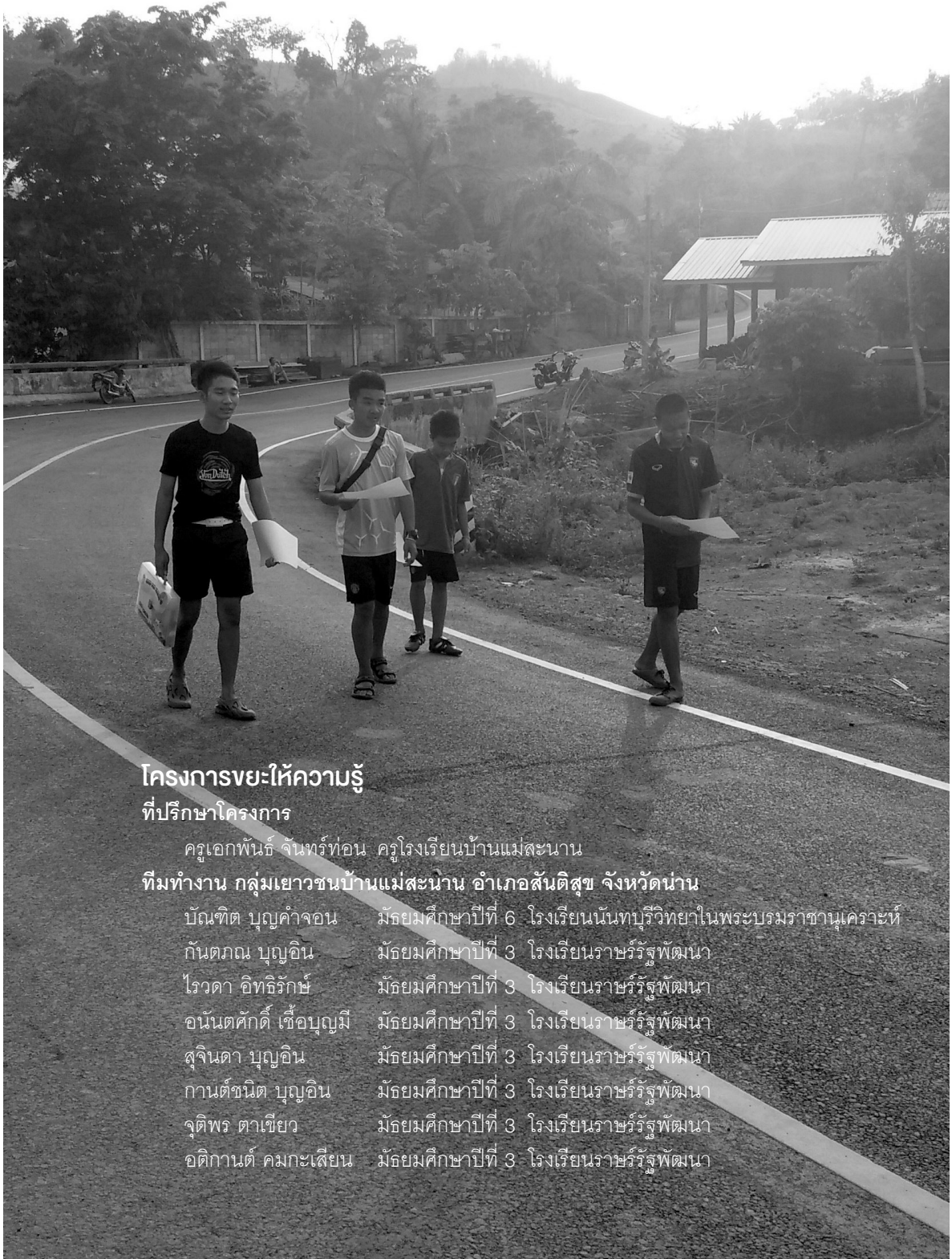
หลังจากนี้เด็ก ๆ ต้องไปพูดคุยให้ความรู้แก่ผู้ใหญ่ในชุมชน ในฐานะที่ปรึกษา ครูเอกบอกว่า เขาจะทำหน้าที่แค่นำและพูดคุยกับเด็กว่า ควรให้ข้อมูล ส่วนไหน แต่เบื้องหน้าเป็นเด็ก ๆ ที่ต้องลงมือแสดง รับบทบาทผู้พูดให้ความรู้ ส่วนเขาขอเป็นแค่ช่างภาพเฝ้าดูเด็กเท่านั้น

เมื่อความเปลี่ยนแปลงบังเกิด หัวใจของพวกเขาก็ค่อย ๆ ชยับไปสู่การ มีจิตสำนึกพลเมือง หรือที่จริงแล้วอาจเริ่มสำเร็จมาตั้งแต่วันแรกที่พวกเขา เห็นว่า ภาพขยะที่เห็นจนชินตาแต่ไม่ชินใจ ควรต้องมีใครสักคนลุกขึ้นมา เปลี่ยนแปลง แล้วพวกเขาก็เลือกที่จะลุกขึ้นมาจัดการขยะในชุมชนด้วย ตนเอง ด้วยสำนึกได้ว่า “ถ้าไม่ทำ แล้วใครจะทำ” และเมื่อสำนึกฝังลึกอยู่ใน เนื้อในตัว การลงมือ “เก็บขยะ” จึงกลายเป็นวิถีปฏิบัติที่ทีมงานทุกคนต่าง บอกเป็นเสียงเดียวกันว่า “เดี๋ยวนี้เห็นขยะตรงไหนก็ช่วยกันเก็บ หรือบางครั้ง เห็นเพื่อนทิ้งขยะเรี่ยราดก็ไปบอกเพื่อนให้เก็บ ถ้าเพื่อนไม่เก็บ เราก็เก็บเอง เก็บไปเรื่อย ๆ ไม่รู้หรือรู้ว่า ขยะจะลดลงเมื่อไร แต่เราก็จะทำไปเรื่อย ๆ เพราะ เราลงมือทำแล้ว ก็อยากทำให้สำเร็จถึงที่สุด”

วันนี้โครงการขยะให้ความรู้กำลังอยู่ในช่วงสุดท้ายของการทำงาน นั่นคือ การสร้าง “จิตสำนึก” เรื่องการจัดการขยะให้คนในชุมชน เพื่อสร้างความสะอาด อย่างยั่งยืน ทว่าสิ่งหนึ่งที่เราสำเร็จอย่างงดงามแล้วคือ “สำนึกความเป็นพลเมือง” ที่ก่อเกิดในใจของทีมงาน ที่มองว่าปัญหาส่วนรวมไม่ใช่หน้าที่ของใครคนใด คนหนึ่ง แต่ต้องมีใครสักคนที่ไม่รีรอจะลุกขึ้นแก้ปัญหา เพราะความเป็นไป ในสังคมล้วนเป็นความรับผิดชอบของทุกคน

และนี่คือพลังของหัวใจดวงน้อย ๆ ที่กำลังอกงามสู่ความเป็น “พลเมือง” ที่มี “พลัง” ของเมืองน่าน

โครงการยกระดับความรู้

ที่ปรึกษาโครงการ

ครูเอกพันธ์ จันทร์ท่อน ครูโรงเรียนบ้านแม่สะนาน

ทีมงาน กลุ่มเยาวชนบ้านแม่สะนาน อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน

บัณฑิต บุญคำจอน	มัธยมศึกษาปีที่ 6	โรงเรียนนันทบุรีวิทยาในพระบรมราชานุเคราะห์
กันตภณ บุญอิน	มัธยมศึกษาปีที่ 3	โรงเรียนราชรัฐพัฒนา
ไววดา อธิธิรักษ์	มัธยมศึกษาปีที่ 3	โรงเรียนราชรัฐพัฒนา
อนันต์ศักดิ์ เชื้อบุญมี	มัธยมศึกษาปีที่ 3	โรงเรียนราชรัฐพัฒนา
สุจินดา บุญอิน	มัธยมศึกษาปีที่ 3	โรงเรียนราชรัฐพัฒนา
กานต์ชนิต บุญอิน	มัธยมศึกษาปีที่ 3	โรงเรียนราชรัฐพัฒนา
จตุพร ตาเขียว	มัธยมศึกษาปีที่ 3	โรงเรียนราชรัฐพัฒนา
อดิگانต์ คมกะเสียน	มัธยมศึกษาปีที่ 3	โรงเรียนราชรัฐพัฒนา